

**OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL
INFORMASJON FOR 2011**

BASEL II – PILAR 3

Innhold

1.	Bakgrunn for pilar 3 rapportering	1
	Pilar 1	1
	Pilar 2	2
	Pilar 3	2
2.	Regnskap og konsolidering	2
	Datterselskaper	2
	Tilknyttede selskaper	3
3.	Risiko- og kapitalstyring	3
	Organisering og ansvar	3
	Overordnede risikoprofil	4
	Overordnede risikostyringsprinsipper	4
	Måling, styring og overvåking av risiko	4
	Overordnede risikostyringsprinsipper	5
	Rapportering	5
	Internkontroll	5
4.	Økonomiske hovedmål	6
	Utbyttepolitikk	6
5.	ICAAP	6
	Markedsmessig posisjon	6
	Finansiell plan og beregning av kapitalkrav	6
	Prosess for vurdering av kapitalkrav	7
6.	Beregning av kapitaldekning	7
	Ansvarlig kapital	7
7.	Risikotyper og detaljert risikoinformasjon	9
	Generelt om styring og kontroll av risikotyper	9
	Kredittrisiko	9
	Styring og kontroll av kredittrisiko	9
	Sikkerheter	10
	Risiko og kapitalkrav	10
	Engasjement fordelt på engasjementstype og vesentlige geografiske områder	12
	Engasjement fordelt på bransjer	12
	Engasjement fordelt på gjenstående løpetid	12
	Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter signifikante bransjer	13
	Avstemming av verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall ..	13
	Konsentrasjonsrisiko	14
	Likviditetsrisiko	14
	Markedsrisiko	14
	Operasjonell risiko	16
	Strategisk risiko/ forretningsrisiko	17
	Restrisiko	17
8.	Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapitalbehov	17

1. BAKGRUNN FOR PILAR 3 RAPPORTERING

Endrede krav til finansinstitusjonenes beregning av kapitaldekning, kapitalkravsforskriften basert på Basel II regelverket, ble innført i Norge fra 1. januar 2007 med overgangsordning til 31.12.2007. Dette regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Figuren nedenfor illustrerer bankens metoder for å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital ihht pilar 1.

Pilar 1

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. Minstekravsberegningen innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt er 8 %, men det er innført noen endringer i regelverket for hva som regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. De vesentligste endringene gjelder beregningen av kapitalkravet for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Kapitaldekningskrav for markedsrisiko berøres i mindre grad av det nye regelverket.

Nes Prestegjelds Sparebank anvender standardmetoden for beregning av kredittrisiko og basismetoden for beregning av operasjonell risiko.

Pilar 2

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. For det første skal bankene ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. For det andre skal tilsynsmyndighetene gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Finanstilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen.

Pilar 3

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1, bankens interne kapitalvurderingsprosess og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2.

Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Banken rapporterte Pilar 3 informasjon første gang i forbindelse med rapportering av regnskapsinformasjon for 2008. Rapporten offentliggjøres på bankens internettsider.

2. REGNSKAP OG KONSOLIDERING

Som børsnotert konsern avlegger Nes Prestegjelds Sparebank konsernregnskap i henhold til internasjonale regnskapsprinsipper (International Financial Reportings Standards, IFRS) og regnskapsstandarder (International Accounting Standards, IAS) som fastsatt av EU. Regnskapet for morbanken avlegges etter de samme prinsipper som konsernregnskapet. Resultatregnskap og balanse viser ett års sammenligningstall for både konsern og morbank.

Datterselskaper

Datterselskaper er alle enheter der konsernet har bestemmende innflytelse på enhetens finansielle og operasjonelle strategi normalt gjennom eie av mer enn 50 % av stemmeberettiget kapital. Konsernet vurderer også om det foreligger kontroll der man eier mindre enn 50 % av stemmerettene, men likevel er i stand til å styre finansielle og operasjonelle retningslinjer (faktisk kontroll). Datterselskap konsolideres fra tidspunktet hvor konsernet oppnår kontroll, og konsolideringen opphører når kontrollen over datterselskapet opphører. Oppkjøpsmetoden benyttes for regnskapsføring ved kjøp av datterselskaper. Anskaffelseskost ved oppkjøp måles til virkelig verdi av: eiendeler som ytes som vederlag ved kjøpet, egenkapitalinstrumenter som utstedes, pådratte forpliktelser ved overføring av kontroll. Utgifter knyttet til virksomhetssammenslutningen kostnadsføres når de påløper. Når virksomhet erverves i flere trinn skal eierandel fra tidligere kjøp verdsettes på nytt til virkelig verdi med resultatføring av verdiendringen. Anskaffelseskost som overstiger virkelig verdi av netto eiendeler i datterselskapet balanseføres som goodwill. Hvis anskaffelseskost er lavere enn virkelig verdi av netto eiendeler, resultatføres differansen på oppkjøpstidspunktet. Interne transaksjoner og mellomværende i konsernet er eliminert.

Datterselskaper pr. 31.12.11	Forretningskontor	Eierandel	Stemmeandel
Nes Eiendom AS	Nes kommune	100%	100%

Det er ingen hindringer for overføring av ansvarlig kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom morbanken og datterselskapet.

Endring av eierinteresser i datterselskaper uten tap av kontroll

Transaksjoner med ikke-kontrollerende eiere i datterselskap som ikke medfører tap av kontroll behandles som egenkapitaltransaksjoner. Ved ytterligere kjøp føres forskjellen mellom vederlaget og aksjenes forholdsmessige andel av nettoeiendeler i datterselskapet mot egenkapitalen i morselskapet. Gevinst eller tap ved salg til ikke-kontrollerende eiere føres tilsvarende mot egenkapitalen.

Avhending av datterselskaper

Ved tap av kontroll måles evt. gjenværende eierinteresse til virkelig verdi med endring over resultatet. I den videre regnskapsføring utgjør virkelig verdi anskaffelseskost, enten som investering i tilknyttet selskap, felleskontrollert virksomhet eller finansiell eiendel.

Tilknyttede selskaper

Tilknyttede selskaper er enheter der konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll. Betydelig innflytelse foreligger normalt for investeringer der konsernet har mellom 20 og 50 % av stemmeberettiget kapital. Tilknyttede selskaper er behandlet etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Gevinster og tap ved utvanning av eierandeler i tilknyttede selskaper er resultatført.

Konsernet har ingen tilknyttede selskaper pr. 31.12.11.

3. RISIKO- OG KAPITALSTYRING

Organisering og ansvar

Ansvar og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelsen og operative enheter.

Styret i Nes Prestegjelds Sparebank har det endelige ansvaret for risikostyringen. Dette innebærer at styret skal godkjenne bankens risikoprofil og påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert i forhold til regulatoriske krav. Videre vedtar styret overordnede retningslinjer og rammer for risikostyringen, og påser at målsettinger og retningslinjer blir innført i organisasjonen i samsvar med beslutningene.

Administrerende banksjef har ansvaret for å operasjonalisere styrets målsettinger og retningslinjer, og sammen med den øvrige ledelsen etablere, vedlikeholde og utvikle rammeverket for risikostyringen. Rammeverket består av metoder, prosesser, konkrete retningslinjer og rutiner som er innført for å utføre aktivitetene i risikostyringen.

Administrerende banksjef skal sørge for at det utarbeides rapporter som gir styret grunnlag for å vurdere om risikoen ligger innenfor godkjent risikoprofil.

Risikokontrollfunksjonen kontrollerer etterlevelsen av styrets beslutninger og utarbeide faste risikoreporter til ledelsen og styret. Risikostyring er en del av bankens løpende internkontrollprosess, og alle ledere i Nes Prestegjelds Sparebank har ansvar for å styre risiko og sikre god kontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. For å sikre god økonomisk og administrativ styring, skal den enkelte leder ha nødvendig kunnskap om vesentlige risikoforhold innenfor eget område.

Banken utarbeider kapitalanalyser (ICAAP) som følge av kapitalkravsforskriften og som i større grad enn tidligere kobler faktisk risiko og kapitalbinding. Av praktiske hensyn har banken delt sin risikostyring inn i de samme krav til risikostyring og kontroll nedfelt i kapitalkravsforskriften. For de største risikogruppene er det utarbeidet egne retningslinjer/policies som gir mer detaljerte beskrivelser av risikoen og hvordan banken skal opptre for å redusere risikoen. Det rapporteres periodisk til ledelsen og styret for de ulike risikogruppene.

Overordnede risikoprofil

Bankvirksomhet innebærer å ta kalkulerede risikoer, å følge opp og styre disse og å ta seg betalt for dette. God risikostyring er helt essensielt for bankens strategiske utvikling, og kanskje det aller viktigste tema for både styret og administrasjonen i banken. Videre vil god risikostyring sikre at bankens ressurser og kapital allokteres der det er nødvendig og på en måte som gir bedre avkastning.

Bankens overordnede risikoprofil skal være moderat. Løpende inntjening skal være et resultat av bankens kundeaktiviteter og til en viss grad av finansiell risikotagning. Banken skal ha moderat likviditetsrisiko og lav til moderat markedsrisiko. Banken har en lokalbank profil og har store markedsandeler i det primære nedslagsfeltet. På bakgrunn av dette har banken forholdsvis høy andel kreditt mot næringsliv og en del store engasjementer. Basert på posisjon og sammensetning av portefølje må det antas at banken har en noe høyere kredittrisiko enn gjennomsnittet for små norske sparebanker. Når det gjelder operasjonell risiko skal virksomheten innrettes slik at man alltid unngår store tap. For øvrig må tiltak knyttet til operasjonell risiko være basert på en analyse av kostnad og nytte

Overordnede risikostyringsprinsipper

Bankens overordnede prosesser for risikostyring er nedfelt i overordnet policy for styring og kontroll. Dette prinsippdokumentet er styrende for bankens prosesser med å tilpasse retningslinjer, etterleve krav, samt implementere rutiner, systemer, rapporter m.v. i tråd med retningslinjene.

Måling, styring og overvåking av risiko

Det er viktig at banken kjenner de viktigste risikoene og har tilstrekkelige:

- metoder for måling av risikoer,
- tiltak for styring av risikoer, herunder rammer,
- systemer for overvåking og rapportering av risikoer.

Generelt skal det være slik at jo høyere risikonivået er for en enkeltrisiko, jo bedre og mer omfattende målemetode, styringssystem og overvåking skal etableres for denne risikoen. Mer spesifikke retningslinjer er nedfelt i egne policyer for de viktigste enkeltrisikoen. Disse er:

- kredittpolicy
- likviditetspolicy
- markedspolicy
- policy for operasjonell risiko

Overordnede risikostyringsprinsipper

Bankens overordnede prosesser for risikostyring er nedfelt i overordnet policy for styring og kontroll. Dette prinsippdokumentet er styrende for bankens prosesser med å tilpasse retningslinjer, etterleve krav, samt implementere rutiner, systemer, rapporter m.v. i tråd med retningslinjene.

Rapportering

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking og rapportering av den løpende risikoeksponeringen. I tillegg til månedlige regnskapsrapporter mottar styret og ledergruppen periodisk risikorapporter for følgende risikoområder:

- kredittrisiko (kvartalsvis)
- likviditetsrisiko (kvartalsvis)
- markedsrisiko (kvartalsvis)
- operasjonell risiko (halvårlig)

Det utarbeides videre en årlig risikorapport til styret i tillegg til risikomatrixe.

Internkontroll

Internkontrollen skal organiseres på en slik måte at alle risiki som har vesentlig betydning for bankens måloppnåelse identifiseres, vurderes og kontrolleres. Internkontrollen er en integrert del av bankens daglige drift, og organiseres slik at kontrolloppgavene holdes adskilt fra det praktisk utførende arbeidet slik at ansatte ikke kommer i noen interessekonflikt. Det praktiske arbeidet med bankens internkontroll er delegert i organisasjonen.

Internkontrollen konsentreres om vesentlige deler av bankens virksomhet og om produkter og rutiner hvor risikoen for noe kan gå galt og konsekvensene av at noe går galt er størst. Vesentlig risiko er tilstede når den risikoveiede konsekvens vil påvirke bankens fremtidige strategi og utvikling. Forutsetningen for at det etableres kontroller skal være at kontrollkostnadene er lavere enn en risikoveiet konsekvens av de feilene som søkes forhindret ved kontrollen.

Internkontrollen dokumenteres i et eget system der kontrollhandlingene har ulik frekvens. I tillegg skrives en årlige internkontrollrapporter for alle risikoområdene. Rapportene inneholder en oppsummering av kontrollhandlingene som er gjennomført, kommentarer til avvik, og en vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte.

4. ØKONOMISKE HOVEDMÅL

Nes Prestegjelds Sparebank hadde følgende økonomiske hovedmål i 2011:

Økonomiske resultater som sikrer fremtidig handlefrihet

- Egenkapitalrentabilitet på minimum 7 %
- Kapitaldekningen for konsernet skal være på minimum 14 % og kjernekapitaldekningen skal utgjøre minimum 12 %
- Innskuddsdekningen skal være minimum 75 %
- Tap på utlån skal over tid ikke overstige 0,25 % av brutto utlån
- Konsernet skal ved inngangen til 2012 ha en kostnadsprosent under 66 %

Utbyttepolitikk

Nes Prestegjelds Sparebank har som mål å skape et overskudd som gir god avkastning på bankens egenkapital. Banken tar sikte på å gi et konkurransedyktig utbytte til sine egenkapitalbevisiere, og vil tildele egenkapitalbevisierne et beløp av det årlige overskudd som tilsvarer egenkapitalbevisierens andel av egenkapitalen gitt de betingelser som følger av kapitalinnskuddet fra Statens finansfond.

5. ICAAP

Markedsmessig posisjon

Nes Prestegjelds Sparebank har sitt hovedkontor på Nesbyen i Buskerud. Ved inngangen til 2012 har banken 6 kontorer: Nesbyen, Drammen, Flå, Gol, Nore og Uvdal og Sigdal.

Bankens primære markedsområde er Hallingdal, Sigdal og Numedal. Dessuten ønsker banken å styrke sin posisjon i Drammensområdet. Det gis også anledning til å finansiere PM kunder og utvalgte BM kunder i kommunene Krødsherad og Modum. I tillegg skal banken ha hytteeiere i markedsområdet samt utflyttede personkunder fra markedsområdet som prioritert målgruppe.

Banken eier sammen med 78 andre sparebanker Terra-Gruppen AS. Terra-Gruppen er en strategisk allianse mellom selvstendige små og mellomstore lokale sparebanker. Terra-Gruppens mål er å ivareta Terra bankenes interesser på områder der den enkelte bank ville hatt begrensede muligheter til å produsere eller fremskaffe tilfredsstillende løsninger eller betingelser på egen hånd. Terra-Gruppen og deres aksjonærer utgjør en av Norges største finansgrupperinger, med en samlet forvaltningskapital på om lag 49 milliarder kroner.

Terra-Gruppen AS eier Terra Boligkreditt AS som er utsteder av obligasjoner med fortrinnsrett og tilbyr boliglån med pantsikkerhet innenfor 60 % av markedsverdi. Terra Boligkreditt AS bidrar med konkurransedyktig produkt og bidrar til et fleksibelt refinansieringsalternativ for bankene i forhold til styring av vekst over egen balanse.

Finansiell plan og beregning av kapitalkrav

På bakgrunn av strategiske valg, måltall og handlingsplaner beregnes finansielle planer og budsjetter for tre år. Beregningene baseres på enkle sammenhenger som vekst, volumer,

gjennomsnittlig forvaltningskapital og utvikling av rentenetto. De finansielle planene benyttes som grunnlag for estimering av minstekrav til kapital. Videre vurderer styret krav til tilleggskapital for spesielle risikoområder i forbindelse med gjennomføring av årlig ICAAP.

Bankens kapitalkrav er knyttet til summen av minstekravsberegningen etter pilar 1 og tilleggskapitalkravsberegningene etter pilar 2. I tillegg skal banken ha bufferkapital som sammen med tilleggskapitalkravsberegningene etter pilar 2 utgjør bankens kapitalkrav.

Prosess for vurdering av kapitalkrav

Banken skal etter kapitalkravsforskriften ha en forsvarlig prosess for vurdering av krav til ansvarlig kapital basert på de spesifikke risikoer som banken er utsatt for (ICAAP). Prosessen er en del av bankens overordnede rammeverk for virksomhetsstyring nedfelt i policy for styring og kontroll.

Sentrale områder i rammeverket som spesielt påvirker ICAAP og andre prosesser er strategi, risikostyring, risikoprofil, internkontroll, styrings- og rapporteringssystemer og finansiell informasjon, herunder budsjett.

ICAAP skal sikre forsvarlige og hensiktsmessige prosesser for å vurdere kapitalbehov og opprettholdelse av dette. Prosessen skal også sikre størrelse, sammensetning og fordeling av egenkapitalen tilpasset de risikoer banken står overfor, eller kan bli utsatt for.

Kapitalvurderingsprosessen gjennomføres normalt én gang i året basert på status pr. 31.12.

6. BEREGNING AV KAPITALDEKNING

Ansvarlig kapital

Tabellene under viser oppstilling av kjernekapital og tilleggskapital som utgjør ansvarlig kapital, samt beregningsgrunnlag og kapitalkrav fordelt på engasjementskategori og type risiko.

Ansvarlig kapital

(hele tusen kroner)	MORBANK		KONSERN	
Eierandelskapital	69.995	2,1 %	69.995	2,1 %
Overkursfond	106.343	3,2 %	106.343	3,2 %
Sparebankens grunnfond	139.926	4,2 %	137.716	4,2 %
Utjevningfond	24.443	0,7 %	24.443	0,7 %
Gavefond	443	0,0 %	443	0,0 %
Fond for urealiserte gevinster	10.962	0,3 %	10.962	0,3 %
Hybridkapital	109.670	3,3 %	109.670	3,3 %
- fradrag for utsatt skattefordel og andre immaterielle aktiva	-4.267	-0,1 %	-4.586	-0,1 %
- fradrag for urealisert gev. på vp klassifisert som tilgj. for salg	-12.274	-0,4 %	-12.274	-0,4 %
- fradrag for utbytte og konsernbidrag avsatt til utdeling	-6.225	-0,2 %	-6.225	-0,2 %
- ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner (50%)	-3.326	-0,1 %	-3.326	-0,1 %
Netto kjernekapital	435.690	13,2 %	433.161	13,1 %
Ansvarlig lånekapital	82.514	2,5 %	82.514	2,5 %
45 % av nto.urealisert gev. på vp klassifisert som tilgj. for salg	5.523	0,2 %	5.523	0,2 %
- ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner (50%)	-3.327	-0,1 %	-3.327	-0,1 %
Sum netto ansvarlig kapital	520.400	15,8 %	517.871	15,7 %

Beregningsgrunnlag

(hele tusen kroner)	MORBANK		KONSERN			
	Grunnlag	Kapitalkrav		Grunnlag	Kapitalkrav	
Kreditrisiko						
Engasjementsbeløp pr. sektor:						
Lokale og regionale myndigheter	717	57		717	57	
Institusjoner	94.204	7.536		94.204	7.536	
Foretak	541.485	43.319		540.036	43.203	
Massemarked	59.796	4.784		59.796	4.784	
Pantsikkerhet i eiendom	1.873.128	149.850		1.873.128	149.850	
Forfalte engasjementer	76.402	6.112		76.402	6.112	
Øvrige engasjementer	462.159	36.973		454.622	36.370	
Frdrag i kapitalkravet	-23.413	-1.873		-23.413	-1.873	
Operasjonell risiko	213.600	17.088		226.813	18.145	
Totalt beregningsgrunnlag	3.298.078	263.846	8,0 %	3.302.305	264.184	8,0 %

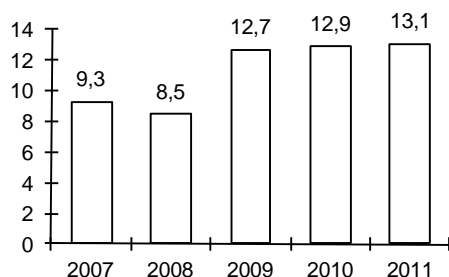
Banken har følgende ansvarlige lån og fondsobligasjoner:

- evigvarende ansvarlig lån pålydende NOK 50 mill med flytende rente og innløsningsrett i 2013
- evigvarende ansvarlig lån pålydende NOK 25 mill med fast rente og innløsningsrett i 2013
- evigvarende fondsobligasjon pålydende NOK 40 mill med flytende rente og innløsningsrett i 2014
- evigvarende fondsobligasjon pålydende NOK 70 mill med flytende rente og innløsningsrett på valgfritt tidspunkt

Konsernets egenkapital var ved årsskiftet 349,9 mill. kroner mot 343,8 mill. kroner ved utgangen av fjoråret. I 2011 ble det utbetalt utbytte på kroner 9,6 mill. Morbankens egenkapital var ved årsskiftet 352,1 mill. kroner mot 346,8 mill. kroner ved utgangen av fjoråret, og netto ansvarlig kapital var pr. 31.12.11 520,4 mill. kroner. Dette utgjør 15,8 % av beregningsgrunnlaget. Tilsvarende tall for 2010 var 600,8 mill. kroner og 18,8 %.

Myndighetene har fastsatt minstekravet til kapital til 8 % i forhold til et risikovektet beregningsgrunnlag. Konsernets kapitaldekning var på 15,7 % pr. 31.12.10 mot 18,6 % pr. 31.12.10.

Kjernekapitaldekning i % av risikovektet balanse:

7. RISIKOTYPER OG DETALJERT RISIKOINFORMASJON

Generelt om styring og kontroll av risikotyper

Rammeverk, organisering og strategi for bankens risikostyring er beskrevet i kapittelet om risiko- og kapitalstyring.

For de største risikogrupperne er det utarbeidet egne retningslinjer for hvordan banken skal redusere uønsket risiko.

Bankens krav til risikostyring av de vesentligste risikoområdene er nedfelt i policy dokumenter for følgende områder:

- kredittrisiko
- likviditetsrisiko
- markedsrisiko
- operasjonell risiko

For de vesentligste risikoområdene kreditt, likviditet og marked og operasjonell risiko, vurderes detaljerte risikoelementer. I tillegg vurderes strategisk risiko.

Den ansvarlige for hvert risikoområde rapporterer periodisk til ledergruppe og styre på bakgrunn av rammer, retningslinjer og krav i policy dokumenter. Det utarbeides en årlig risikorapport til styret i tillegg til en årlig risikomatrise.

Kredittrisiko

Kredittrisikoen i bankens utlånsportefølje representerer den største risikoen i Nes Prestegjelds Sparebank og defineres som faren for tap som oppstår som følge av at låntakere ikke har evne eller vilje til å betjene sine forpliktelser overfor banken.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Bankens strategi for kredittrisiko er utledet fra bankens hovedstrategi og inneholder retningslinjer for risikoprofil, herunder retningslinjer for porteføljesammensetning mellom personmarked og bedriftsmarked samt bankens retningslinjer for eksponering innenfor spesifikke engasjementstyper eller bransjer. Bankens styre følger løpende opp utlånsporteføljen med det formål å kunne foreta justeringer av bankens retningslinjer for kredittpolicy for å begrense risikoen i porteføljen. Det legges vekt på løpende tilpasning av mål og rammer for styring av kredittrisiko.

Bankens bevilgningsreglement og fullmakter er basert på risiko knyttet til sannsynligheten for mislighold og sikkerhetsdekning. Fullmaktsstrukturen er vurdert etter saksbehandlerens kompetanse og markedsområde. I tillegg er fullmaktene gradert ut fra kundens risikoklasse.

Banken benytter et risikoklassifiseringssystem for å overvåke kredittrisiko i nærings- og personkundeporteføljen. Systemet er basert på en modell som avdekker forventet sannsynlighet for mislighold og tap.

Risikoklassifiseringssystemet for personmarked bygger på en totalvurdering av økonomi og sikkerheter hvor økonomi blir vektet på netto likviditet og gjeldsgrad, og sikkerheter primært

på realisasjonsverdi. Klassifiseringssystemet for bedriftsmarked er basert på spesifikke vurderinger innenfor hovedområdene regnskap /økonomi, sikkerhetsvurdering/risiko og interne /eksterne forretningsmessige forhold. Oppdatering av porteføljen avhenger av risikoklasse, dog minimum kvartalsvis gjennomgang. Overvåking skjer med bakgrunn i engasjementsstørrelse, risikoklasse og evt. mislighold.

Banken foretar løpende evaluering av modellen/systemets parametere i forbindelse med gruppenedskrivninger basert på historikk og generelle vurderinger av markedet. Likeledes vurderes systemets kvalitet kontinuerlig med henblikk på den informasjon den gir om bankens porteføljerisiko.

Individuelle nedskrivninger foretas på person- og næringsengasjement som i overensstemmelse med Finanstilsynets forskrifter er identifisert som tapsutsatte. Banken risikopriser næringsengasjement ut fra risikoklasse og sikkerhetsdekning. For personengasjement hensyntas betalingsevne og sikkerhetsdekning ved prising av risiko. Gruppenedskrivninger er vurdert i forhold til bankens tapseksponeering totalt basert på risikoklassifisering.

Sikkerheter

Sikkerhetene som benyttes er pant i fast eiendom, registrerbart løsøre, landbruksløsøre, driftstilbehør, fordringer og varelager, der garantistene i all hovedsak er privatpersoner eller foretak. Bankens motregningsadgang følger alminnelige regler i norske lovkrav. Som hovedprinsipp legges realisasjonsverdien til grunn ved verdivurdering av sikkerheter.

Risiko og kapitalkrav

(hele tusen kroner)	MORBANK		KONSERN	
	Grunnlag	Kapitalkrav	Grunnlag	Kapitalkrav
Kreditrisiko				
Engasjementsbeløp pr. sektor:				
Lokale og regionale myndigheter	717	57	717	57
Institusjoner	94.204	7.536	94.204	7.536
Foretak	541.485	43.319	540.036	43.203
Massemarked	59.796	4.784	59.796	4.784
Pantsikkerhet i eiendom	1.873.128	149.850	1.873.128	149.850
Forfalte engasjementer	76.402	6.112	76.402	6.112
Øvrige engasjementer	462.159	36.973	454.622	36.370
Fradrag i kapitalkravet	-23.413	-1.873	-23.413	-1.873
Totalt beregningsgrunnlag	3.084.478	246.758	3.075.492	246.039

Nedskrivninger på utlån og garantier:

Individuelle og gruppevise tapsnedskrivninger blir foretatt når det foreligger objektive indikasjoner for tap på utlån og garantier. Banken benytter historiske erfaringer, risikoklassifisering, og objektive indikasjoner til å fastsette nedskrivningen.

Individuelle nedskrivninger

Individuelle nedskrivninger foretas på person- og næringsengasjement som i overensstemmelse med Finanstilsynets forskrifter er identifisert som tapsutsatte. Banken risikopriser næringsengasjement ut fra risikoklasse og sikkerhetsdekning. For

personengasjement hensyntas betalingsevne og sikkerhetsdekning ved prising av risiko. I de tilfeller hvor det foreligger objektive bevis på en tapshendelse nedskrives lånet til verdien av fremtidige diskonterte kontantstrømmer.

Gruppenedskrivninger

Utlånsporteføljen er inndelt i grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper, og nedskrivning foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i utlånsgruppen. Utvikling i økonomi og sikkerheter ligger til grunn for privatkunders risikoklasse. Tilsvarende faktorer vurderes for næringslivskunder i tillegg til bedriftsinterne og -eksterne forhold. Endringer i faktiske forhold som bestemmer kunders risikoklassifisering bidrar til forskyvninger porteføljens risikoklasser og fører til opp- eller nedskrivning på grupper av utlån. Nedskrivningen beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og amortisert kost Lån som er individuelt vurdert er utelatt fra gruppevurderingene.

Engasjement:

Engasjement defineres som garantier og utlån innbefattet opptjente, men ikke betalte renter, gebyrer og provisjoner.

Tapsutsatte lån:

Tapsutsatte lån er lån som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske situasjon innebærer en overveiende sannsynlighet for at et allerede oppstått tap vil materialisere seg på et senere tidspunkt.

Misligholdte engasjementer:

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket. Fra 01.12.2009 er fristen for manglende inndekning eller innbetaling redusert fra 90 til 30 dager.

Tall i etterfølgende tabeller er i hele tusen kroner.

Samlet engasjementsbeløp etter eventuell nedskrivning og uten hensyn til sikkerhetsstillelse

Stater og sentralbanker	20.109
Lokale og regionale myndigheter	11.586
Offentlig eide foretak	0
Institusjoner	240.674
Foretak	1.306.612
Massemarked	96.902
Pantsikret eiendom	2.934.996
Obligasjoner med fortrinnsrett	275.323
Andeler verdipapirfond	163.103
Øvrige engasjementer	301.621
Forfalte engasjementer	38.290
Sum	5.389.216

Engasjement fordelt på engasjementstype og vesentlige geografiske områder

	Buskerud ¹⁾	Øvrige	Sum
Stater og sentralbanker	0	20.109	20.109
Lokale og regionale myndigheter	11.586	0	11.586
Offentlig eide foretak	0	0	0
Institusjoner	85.707	154.967	240.674
Foretak	1.127.017	179.595	1.306.612
Massemarked	76.632	20.270	96.902
Pantsikret eiendom	2.264.798	670.198	2.934.996
Obligasjoner med fortrinnsrett	0	275.323	275.323
Andeler verdipapirfond	0	163.103	163.103
Øvrige engasjementer	332.164	-30.543	301.621
Forfalte engasjementer	34.269	4.021	38.290
	3.932.173	1.457.043	5.389.216

¹⁾ Banken har definert Buskerud som primært markedsområde.

Engasjement fordelt på bransjer

	Primærnæringer	Industri og bergverk	Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	Varehandel-hotell- og restaurantdrift	Transport ellers, post og telekomm.	Eiendomsforvaltning og -drift	Tjenesteytende næringer
Stater og sentralbanker	0	0	0	0	0	0	0
Lokale og regionale myndigheter	0	0	0	0	0	11.860	0
Offentlig eide foretak	0	0	0	0	0	0	0
Institusjoner	0	0	0	0	0	0	0
Foretak	74.789	99.312	428.082	214.843	34.664	787.960	222.050
Massemarked	0	0	0	0	0	0	0
Pantsikret eiendom	0	0	0	0	0	0	0
Øvrige engasjementer	0	0	0	0	0	0	0
Forfalte engasjementer	858	1.679	14.715	11.331	208	79.047	3.212
Obligasjoner med fortrinnsrett	0	0	0	0	0	0	275.323
Sum	75.647	100.991	442.797	226.174	34.872	878.867	500.585

Engasjement fordelt på gjenstående løpetid

	Uten avtalt løpetid	0-1 mdr	1-3 mdr	3 mdr - 1 år	1 - 5 år	Over 5 år	Total
Stater og sentralbanker	0	0	0	0	20.109	0	20.109
Lokale og regionale myndigheter	0	0	0	10.000	1.586	0	11.586
Offentlig eide foretak	0	0	0	0	0	0	0
Institusjoner	0	0	0	1.000	237.670	2.004	240.674
Foretak	0	6.107	16.391	148.019	366.873	769.222	1.306.612
Massemarked	0	87	227	20.631	24.138	51.820	96.903
Pantsikret eiendom	0	17.813	46.663	147.853	438.840	2.283.826	2.934.995
Øvrige engasjementer	18.059	789	5.434	20.537	89.880	330.025	464.724
Forfalte engasjementer	0	0	2	109	17.091	21.087	38.289
Obligasjoner med fortrinnsrett	0	0	0	0	206.396	68.927	275.323
Sum	18.059	24.796	68.717	348.149	1.402.583	3.526.911	5.389.215

Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter signifikante bransjer

Bransje	Samlet engasjementsbeløp		
	Misligh. eng.ment	Tapsuts. eng.ment	Samlede verdiendringer og nedskrivninger
Pr. 31.12.11 (hele tusen kroner)			
Fordelt etter sektor			
Privatkunder	47.493	6.425	7.177
Offentlig sektor	0	0	0
Andre	0	0	0
Fordelt etter næring			
Primærnæringer	858	0	0
Industri og bergverk	1.679	0	0
Bygg og anlegg, kraft og vannfors.	12.758	0	1.957
Varehandel / hotell - og restaurantdrift	2.915	5.234	3.182
Transport og telekommunikasjon	208	0	0
Eiendomsforvaltning og -drift	15.060	56.524	7.463
Tjenesteytende næringer	2.706	306	200
Sum	83.677	68.489	19.979
Herav tapsnedskrivninger på garantier			0
Individuelle tapsnedskrivninger			19.979
Gruppenedskrivninger			10.018
Sum			29.997

Avstemming av verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall

KONSERN		MORBANK
2011	Individuelle tapsnedskrivninger (hele tusen kroner)	2011
14.462	Individuell tapsnedskrivning pr. 01.01	14.462
	- Konstaterte tap i perioden på engasjementer hvor det tidligere er foretatt tapsnedskrivning	7.422
7.422		
4.237	+ Økte individuelle tapsnedskrivninger i perioden	4.237
12.227	+ Nye individuelle tapsnedskrivninger i perioden	12.227
3.525	- Tilbakeføring av individuelle tapsnedskrivninger i perioden	3.525
19.979	Individuell tapsnedskrivning pr. 31.12.	19.979
0	herav tapsnedskrivning på garantier	0
19.979	Sum individuelle tapsnedskrivninger på utlån pr. 31.12.	19.979
14.594	Gruppenedskrivning pr. 01.01.	14.594
-4.576	+/- Periodens gruppenedskrivning	-4.576
10.018	Gruppenedskrivning pr. 31.12.	10.018
3.999	Periodens endring i individuelle tapsnedskrivninger	3.999
-4.576	+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	-4.576
7.422	+ Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell tapsnedskrivning for	7.422
3.868	+ Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell tapsnedskrivning for	700
946	- Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	946
9.767	Resultatført tap på utlån , garantier	6.599

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er økt risiko for tap som følge av konsentrasjon om store enkeltkunder, spesielle bransjer, geografiske områder eller spesielle kundesegmenter. Risiko kan også øke der det er konsentrasjon av en spesiell type pant.

Konsentrasjonsrisiko er nært knyttet til kredittrisiko, men er ikke tilstrekkelig dekket under regelverket for beregning av minimumskravet i pilar 1. Banken har derfor beregnet tilleggskapital for konsentrasjonsrisiko under pilar 2. Beregningen er basert på kapitlet om konsentrasjon/diversifisering i Finanstilsynets modul for kredittrisiko. Følgende risikofaktorer er vurdert:

- BM andel av total utlånsportefølje
- Eksponering store engasjementer
- Eksponering spesialprodukter/-formål – verdipapirfinansiering
- Eksponering geografi / eksponering utenfor kjerneområde
- Eksponering volatile bransjer
- Eksponering – næringsfordelt

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for at banken ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser, erstatter uttrukne kundemidler eller finansierer økninger i eiendelene. Konsekvensen kan være vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, manglende evne til å møte forpliktelser eller vesentlig kostbar finansiering av eiendelene.

Likviditetsrisiko skal i hovedsak håndteres gjennom arbeidet med likviditet og etterlevelse av vedtatte policies og rammer. Nivået på likviditetsrisikoen beskrives ved hjelp av tallfestede og kvalitative beskrivelser og vurderinger. Analysen av likviditetsrisiko er basert på Finanstilsynet modul for likviditetsrisiko. Risikovurderingene er foretatt både i forhold til likviditetsindikator 1 og 2 og faktisk eksponering. I tillegg er kvaliteten på bankens styring og kontroll med likviditetsrisiko vurdert.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap på poster i og utenfor balansen som følge av svingninger i observerbare markedsvariabler som aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser. Markedsrisiko oppstår i hovedsak fra bankens investeringer i aksjer, fond, aksjer, egenkapitalbevis, plasseringer i sertifikater og obligasjoner, samt kjøp og salg av finansielle derivater, herunder rente- og valutaderivater. Formålet med bankens eksponering i markedsrisiko er å sikre en positiv, akseptabel avkastning uten at banken utsettes for risiko som truer dens eksistens på kort eller lang sikt.

Markedsrisiko består av følgende:

Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Ved overvåking av renterisikoen legger banken til grunn en gap-analyse som viser eksponering for renterelaterte

finansielle instrumenter og produkter fordelt på ulike intervaller på rentekurven målt mot fastsatt ramme for netto renteeksponering.

Kursrisiko

Kursrisiko er risikoen for tap som følge av endringer i kursene på bankens beholdning av verdipapirer. Bankens risikoeksponering mot denne formen for risiko er regulert gjennom rammer for maksimale investeringer i de ulike porteføljene.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i valutakursene. Ved overvåking av valutarisikoen måles bankens valutaposisjoner mot fastsatte rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i enkeltvaluta.

Markedsrisiko beregnes ikke for Nes Prestegjelds Sparebank under pilar 1 fordi banken har minimal handelsportefølje og når ikke terskelen i regelverket for beregning av markedsrisiko. Markedsrisiko beregnes ikke dersom handelsporteføljen vanligvis ikke er større enn fem prosent og aldri større enn seks prosent av summen av bankens balanseførte og ikke balanseførte poster, og samlet bruttoposisjon for handelsporteføljen utgjør en sum som vanligvis ikke er høyere enn et beløp i NOK som tilsvarer 15 mill EURO og aldri er høyere enn et beløp i NOK som tilsvarer 20 mill. EURO.

Markedsrisiko er imidlertid hensyntatt under pilar 2 under områdene ”Renterisiko” og ”Markedsrisiko”. Banken beregner tilleggs kapital for renterisiko etter pilar 2 basert på Finanstilsynets modul for markedsrisiko. Risikovurderingene er foretatt både i forhold til styrets rammer for eksponering og faktisk eksponering. Følgende risikofaktorer er vurdert:

- Eksponering
- Risikospredning
- Markedslikviditet

Videre er det under området ”Markedsrisiko” beregnet kapitalkrav for å dekke kurs- og valutarisiko i porteføljen. En vurdering av markedsrisikonivået omfatter eksponeringen og risikoen knyttet til denne eksponeringen. Vurderingen for risikofaktoren eksponering tar utgangspunkt i stresstestscenarier basert på definerte verdiendringer i aksje-, rente- og valutamarkedene. Banken benytter følgende definerte verdiendringer hentet fra

Finanstilsynets modul for markedsrisiko:

- Et fall i aksjemarkedene på 30 %
- Et parallelt skift i rentekurven på 2 prosentpoeng
- En endring i kursen på utenlandsk valuta på 10 %

Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen:

Banken har en portefølje av egenkapitalinstrumenter tilgjengelig for salg. Aksjer og andeler som er anskaffet for annet formål enn å oppnå gevinst er plassert i denne kategorien.

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg vurderes til virkelig verdi etter førstegangs balanseføring. Verdsettelse av de finansielle instrumentene er basert på faktorer som ikke er hentet fra observerbare markeder. Vurdering av virkelig verdi på tilgjengelig for salg investeringer som ikke handles i et aktivt marked er blant annet basert på investeringsobjektets økonomiske stilling og likviditet, markedsforholdene i den aktuelle bransje og endringer i teknologi.

Verdiendringer på egenkapitalinstrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg føres direkte mot egenkapitalen. Når verdipapirer klassifisert som tilgjengelig for salg selges eller nedskrives, føres samlet verdiregulering som er ført i egenkapitalen over resultatet som gevinst eller tap fra investeringer i verdipapirer. Dette presenteres i resultatlinjen ”netto gevinst/tap på finansielle instrumenter”.

På hver balansedag vurderer konsernet om det finnes objektive indikatorer som tyder på verdiforringelse av enkelte eiendeler eller grupper av finansielle eiendeler. For aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg, vil et betydelig eller langvarig fall i virkelig verdi under anskaffelseskost være en indikator på at aksjen er verdiforringet. Dersom slike objektive indikatorer foreligger for finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, tas det samlede tapet – målt som differansen mellom anskaffelseskost og virkelige verdi, fratrukket eventuelt tidligere resultatførte nedskrivninger – ut av egenkapitalen og regnskapsføres i resultatregnskapet.

Avstemming av tilgjengelig for salg porteføljen fremgår av følgende tabell:

Investeringsportefølje tilgjengelig for salg

(hele tusen kroner)	2011
Balansført verdi 1.1	50.214
Tilgang	8.538
Avgang	-835
Nedskrivning på finansielle eiendeler tilgjengelig for salg over resultat	-764
Netto urealisert gevinst ved verdiregulering ført i utvidet resultat	913
Balansført verdi 31.12	58.066

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg består av:

Unoterte aksjer og egenkapitalbevis	57.571
Noterte aksjer	495
Sum aksjer	58.066

Det er i 2011 solgt en aksjepost med en gevinst på TNOK 165 som er inntektsført over resultatet. I 2010 ble det solgt en aksjepost med en gevinst på TNOK 1.047.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser.

Banken har beregnet tilleggs kapital for operasjonell risiko under pilar 2 for tapshendelseskategorien ”oppgjør, levering og annen transaksjonsbehandling” som beskrevet i Finanstilsynets OpRisk modul.

Strategisk risiko/ forretningsrisiko

Strategisk risiko/ forretningsrisiko er basert på en skjønnsmessig vurdering av bankens risiko for tap eller bortfall av inntekter som følge av strategiske valg eller endrede rammebetingelser som ikke dekkes under de øvrige områdene.

Nes Prestegjelds Sparebank foretar en løpende vurdering av risikofaktorer som spesielle forretningsområder, strategiske eierposter, bemanning og investeringer i datterselskap. Dette innebærer en gjennomgang av endringer i rammebetingelser, herunder endret kundeferd og endringer i konkurransesituasjonen, krav fra offentlige myndigheter og krav til kompetanse og organisering.

Restrisiko

Restrisiko defineres som risikoen for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkravet for kredittrisiko, er mindre effektive enn forventet.

I vurderingen av bankens kapitalbehov knyttet til restrisiko, er det beregnet tilleggskapital for ineffektive sikkerheter knyttet til pantsikkerhet i boliger. I modellen beregnes kapitalkravet ved et verdifall på sikkerhetene på 20%. Det forutsettes at verdifallet medfører en økning i kapitalvektingen fra 35% (pantsikkerhet eiendom) til 75% (massemarked).

8. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV

Nes Prestegjelds Sparebank hadde ved utgangen av 2011 en kapitaldekning på hhv 15,7 % og 15,8 % for konsern og morbank. Kapitalkravet for pilar 1 beregnet til 264,2 mill. kroner for konsernet. Bankens totale kapitalkrav er knyttet til summen av minstekravsberegningen etter pilar 1 og tilleggskapitalkravsberegningene etter pilar 2. Ved en sammenligning mellom minimumskravet til ansvarlig kapital (pilar 1) og behovet for økonomisk kapital (pilar 2) fremkommer det at banken har et betydelig påslag i kapitalkravet for å dekke risikoer som ikke fanges opp i minstekravsberegningen. Konsentrasjonsrisiko er den risikofaktoren som bidrar mest til det økte kapitalkravet etter pilar 2.

I tillegg til dette skal banken ha bufferkapital som sammen med tilleggskapitalkravsberegningene etter pilar 2 utgjør bankens kapitalkrav.